

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Extra Posten.

Torsdagen den 13 Januari 1820.

Reflexioner
under varierad Lectur.*Vetenskaper i gemen hafva egt
enahanda öde med Hednin-
garnes Gudar, hvilkas seder
uti lika mått med menniskor-
nas sig förbättrat.*

von Höpken.

En sinnrik tanke och uttryckt på ett frappant sätt, äfven i allt afseende höfligare och elegantare, än Schillers bekanta Epigram, som likväl går ut på det samma, att Vetenskapen väl för en och annan är den höga Gudinnan, men för mängden blott en Ko, som skall skaffa ost och smör i huset. Också har man upfunnit ett eget namn som kallas Bröd-Studium, och det är för mig, liksom jag hört omtalas vissa tidehvarf, då dessa slags Studier värderades framför alla andra. Vår Hälforsare må grunda efter hvilket Tidehvarf det var, som hade denna Opinion. — Emedlertid är det visst, att hvarje Gud, som menniskan själf bildar åt sig, bildar hon efter eget behof och lynne. Greken var glädlig och munter, och derföre bland hans Gudar på Olympen herrskar, som Homerus berättar, ett oändligt löje. Den Neapolitanska Lazzaronen kan åter intet annorlunda än med hugg och slag uppskakas ur sin hvila,

och derföre hotar han sin St. Januarius med knytnäfven. Skall det nu vara samma förhållande med Vetenskaperna? -- Gr. Höpken söker att styrka sin sats med jemförelsen mellan Homeri och Ovidii Gudar. Verkeligen träffande. -- Homerus lefde i ett haltt barbariskt kraftigt -- Skogsmenskeligt? -- hjeltetidehvarf: hans Gudar äro derföre skarpt individualiserade, starkt sinnliga, naivt stolta, fulla af häftiga naturdrifter. I Rom hade, vid Ovidii tid, culturen gjort stora framsteg; man hade der prägtiga tempel, penningar, Rhators-Scholar, Glädjeflickor och stående Arméer. Ovidii Gudar äro också angenäma, ytligt angifna, fina, smått sentimentala, böjliga och visa sig, vid nogare påseende, vara temmeligen allmänt allegoriserade, fast mycket söndersplittrade förståndsabstracta. -- Hatva Vetenskaperna verkeligen vunnit samma förfining? -- Då bör man kunna vänta att de skola gå ännu längre; man erinre sig blott, huru under ett ännu mera förfinadt tidehvarf, dessa samma Ovidii Gudar se ut på A. Coypels Tafvor i Palais Royal. -- Men är denna jemförelse användbar blott mellan Vetenskaperna och den classiska verdens Gudar, eller sträcker den sig till alla Nationers Mythologier? Då är det betänkligt, hvad som hände med de Eddiska Gudapersonagerna. Till slut vände man sig ifrån dem, och trodde blott på sin egen styr-

ka och tapperhet. -- Dock, liksom den sanna, sig sjelf uppenbarande Guden är högt öfver alla meniskans sjelfgjorda Gudomligheter, likaså är den sanna, ena och äga Vetenskapliga andan öfver alla de småartiga Vetenskaper vi gjort oss, för våra behof och vårt nöje. -- Och ho vet, om ej denna anda hjerteligt småler åt alla de former vi uttänkt för att fnga henne, under det hon uttalar det budet: J skolen inga andra halva i st. f. mig!

Rousseau, s'est trompé, s'il a cru, suivant les règles ordinaires, que Julie paroîtroit plus modeste en se montrant moins passionnée; non: il falloit que l'excès même de cette Passion fût son excuse, et ce n'est qu'en peignant la violence de son Amour qu'il diminoit l'immoralité de la faute que l'amour lui faisoit commettre.

Mme la Baronne de Stael Holstein.

Man bör gifva agt på, att i denna sats, med hvilken den snillrika Författarinnan förrådt det aldri innersta af sitt köns Mysterium, användas orden *Amour* och *Passion*. Det ligger neml. i begreppet Kärlekspassion, såsom dess innersta väsende, en föreställning om alldeles oinskränkt hängifvenhet, hvilken upplöst hela den älskande varelsen till blott och bart oändelig lidelse, likaså capabel, som färdig till hvarje uppoffring för det älskade föremålet. I ett sådant tillstånd gälla inga vanliga lagar af anständighet och moral, och då hvarje sjelfuppoffring -- och en sådan ligger i kvinnans slutliga medvetlösas eftergift för mannens begärelser -- alldeles oemotståndeligt genomtränger oss med känslan af högsta välbehag, så kunna vi verkligen icke

utan varm beundran, se styrkan af en sådan kärlek, som den t. ex. Heloisa, med hela naiviteten af sitt tidevarf och sin böjelse, uttalar, då hon vid den heliga Jungfrun försäkrar den dyrkade Aheilard, att hon mycket hellre inför världen vill kallas hans Frilla, än den Romerska Kejsarens Gemål. -- Men en passion af denna hållighet kan icke hysas, åtminstone icke bli trodd, om den ej uttalas af en kvinna, sådan som Heloisa, i hvars hjerta Religion och dygd lågade. Ty utan dygd kan man icke brinna för en Idé, och endast det ideala kan så uppskaka hela det inre, att sjellva Förståndets bud och varningar öfverröstas. -- Jag vet väl, att det heter: det är just felet! Passionen måste kufvas af Förståndet; ingen bör låta böjelsen bli så stark, att den quälver besinningen o. s. v. -- Men jag vet också, att det som kan kufvas icke är passion; att den som i hvarje ögonblick är capabel af besinning, aldrig gripes af enthusiasm: detta genialitets tillstånd, då allt annat är försvunnit, utom den mäktiga inre andan, som drifver i faror och döden. Mangden af meniskor är visst icke gjord för att gripas af en sådan hanförelse och det är rätt lyckligt för dem och äfven för alla våra inrättningar, inom hvilka vi, under sakens vanliga gång, finna oss så väl. Det må till och med icke väcka hvarken förundran eller ovilja att hvardaglighetens barn små a de ovanliga själars Heroism, af hvilken dock, i nödens timma, endast räddning kan dem beredas. Men det böra de veta, att det gifves en högre måttstäck än vanligt beräkande; att det fordras lika mycket geni för att vara stor i dygd, som i konst, och att HAN, som sist dömer, icke förgäter, att det liksom väl fordras att öfverstiga de vanliga reglorna, för att uppnå det högsta goda, som för att framställa det högsta sköna.

Plus vis quam Sangvinis.

Tacitus.

Ser du en person, med lans, om än så stor som ett Masttrad, rida spår mot en klippvägg, hvilken af Stenprångarens konstlärda flit, så småningom styckas, så kallar du denne Riddare en Narr, ty du vet förut, att han visst, med all sin öfverspända styrka, icke är i stånd att spränga något, om ej sin egen hufvudskål. -- På samma sätt, om du ser någon, med ilande hast, kasta sig på Spandan eller Rotyxan, för att uppbryta en tuffig mossjord; eller du hör en begynnande Politicus, med flammande iver, under dithyrambisk Declamation mot alla äldre inrättningar, framstörta Project på Project; eller du råkar på en Konstnär, som, utan att pröfva sina slöa verktyg, rusar till Marmorblocket och hugger till höger och venster, så att styckena flyga dig kring öronen, eller en Poet, som samlande alla Språkets kraftuttryck, vråker i hop dem på ett ställe för att, i skräfliga verser, bilda en Hyberbol, vid hvars stora vidunderlighet hela din inbillningskraft svindlar -- så skall du visst höra hopen i ögonblicket ropa: min Gud, hvilken effect! Men håll blott till och med själfva hopen kvar, och ofvertala den, med oittare bese, det som först så förvånade, och den skall snart säga: *der är mera kraft än murg.* -- Vi ha hört en tid bort åt ropas på kraft, och alla upp-tänkliga trollformler användas, för att besvarja den inom ringen af Herrarnes egen verksamhet. Jag lemnar derhän, om den lystrat på ropen. Men kan för min del icke öfvertyga mig, att blott kraft, utan en inre adlare idé, som den tjenar att starkare uttala, är annat än ett Kometsken utan Planetarisk kärna. Saknas sinnets värma, känslans mildhet och bildningens adel, så må man af den yttre klädnadens hopsökta Starodderstyrka icke vänta några blifvande verkningar. Icke lyser det tjockaste Kyrkljus,

hopklunsadt af Vax, bättre för det, om vecken saknas eller är oduglig.

*Preise dem Kinde die Puppen,
wofür es begierig die Groschen
Hinwirft, so bist du fürwahr
Krämern und Kindern ein Gott.*

Schiller.

Naturligt! ty Barnet vill leka och Krämaren förtjena pengar. Derfor der många barn finnas, der saknas ej heller Krämare, sysselsatte att beständigt uppfinna något nytt lekbygge, att spela dem i händerna, när de ledsnat vid det gamla. Den skillnaden är dock väsentlig mellan Barnet och Krämarn, att den förra nödvändigt vill leka inför allas ögon och höra sin Docka prisas af kommande och gående. Krämarn åter drivver sitt väsende heldst i skymunnan och bryr sig föga om huru man bedommer hans kram, blott han därför kan nedstryka klingande vinst i sin disklåda. -- Jag mins en tid, då namnet *Finans* gafs åt alla de Dockor, hvilka roade pojkarne med Statsmannamännen och lösen: Fäderneslandet måste hjälpas!

*En Öfversättning liknar ofta
afviga sidan på en Tapet, som
föreställer en matt teckning af
de vackra bilder, dem rätta
sidan förete i sin fulla glants.*

Mennander.

Visserligen hafva vi på Svenska en och annan öfversättning, som kan gälla för en skickligt utförd väf efter det ursprungliga mönstret; men de flesta äro icke en gång att anse, som bakframvända Tapeter, utan snarare blott som de vårdslöst ur Gobelinen utdragna trådar. Så länge en Nation, detta oagadt, är

tillfredsställd med dylika arbeten, kan dess Litteratur hvarken uppblomstra eller antaga ett bestämdt skick och en egen gestalt. En öfversättning efter ett af de gamla classiska Språken, utförd efter sann Princip, kan visserligen vara ett arbete som förtjenar litterär distinction, ty, i betragtande af skiljaktigheten mellan Språkernas inre anda och de olika bruk och åsigter dem de uttala, är en dylik öfversättning att anse som ett philologiskt problem, att renare uppfatta en stor mästares geni och att tillegna sig och modersmålet skönheter af hans fulländade styl. Men till tolkande af böcker, skrifna i allmänt bekanta och närbeslägtade tungomål, dertill fordras, enligt St. Hieronymi ord, knappast mencklig vetenskap. Detta öfversättande af böcker, vid hvilka icke någon uppmärksamhet, i anseende till formen, blifvit använd, är värkeligen icke att anse för stort annat än ett afskrifvande, och skall med ett sådant mekaniskt handarbete den verkelige Lärde syselsättas? — Dessutom är hvarje originalproduct en nödvändig länk i bildningskedjan hos den Nation eller för det Språket i hvilket boken varit ursprunglig. Då nu icke alla Nationer, på samma gång, gjort samma och rent liknande steg på odlingsbanan, så följer naturligt, att en dylik, från ett fremmande folk lösryckt länk, icke kan passas in i en annan Nations bildningskedja. Derföre händer det ofta, att dessa öfversatta Böcker innehålla antingen föråldrade åsigter, eller sådana hvilka icke kunna fattas, och i båda händelserna måste den öfversatta Boken lemnas oköpt, till obotlig skada för Förläggaren och äfven för National-Litteraturen; ty om sedermera en Författare framträder

med ett originalverk öfver samma ämne, så afvises det med den anmärkningen: vi äga redan en öfversättning i detta ämne, och den ligger som bly i Boklädorna. Det är neml. icke att fordra, det Förläggare skola begripa, att en Författare i ett originalverk nödvändigt, äfven omedvetet, skall utgå från de åsigter, som härska inom den Generation med hvilken han uppväxt, och att han således vida bättre måste förstås än en utlänning. — Att en bok på ett allmänt bekant språk, såsom hos oss, t. ex. Franska eller Tyska, redan in originali måste supponeras bekant, för de fleste, hvilka intressera sig för Lectur, och att den således måste få ringa afgång i öfversättning, hyilken äfven derföre är onödig — det är en så gammal anmärkning, att den icke, ehuru ganska riktig, förtjente upprepas, om den icke kunde förklara det allmänna skriket om Böckers bristande afsättning.

(Forts. e. a. g.)

Anecdote.

En af Voltaires vänner hade lemnat honom att läsa ett Systeme i Metaphysiken, uppbyggt på en hop slutsatser, i hvilka författaren visade mycken qvickhet, utan att öfvertyga. Densamma frågade honom någon tid derefter, hvad han hade tyckt derom. "Jo, svarade Voltaire, det är med Methaphysici, likasom med dem som dansa menuet, de tråda fram, väl klädda, göra ett par bugningar, löpa öfver rummet i de vackraste ställningar, visa allt möjligt behag, äro i ständig rörelse, utan att hinna dess längre och komma slnteligen tillbaka på samma rum, der de börjat."

N:o 5 utgifves nästa Måndag.

Stockholm, tryckt hos JOHAN IMNELIUS.

Huset N:o 1 på Riddarholmens